

Obecná psychologie

tematické okruhy ke státní závěrečné zkoušce

1. Základní pojmy obecné psychologie. Pojem mentální reprezentace. Konstrukty a mentální reprezentace.
2. Předmět studia psychologie z hlediska jejích hlavních směrů. Dělení psychologických oborů.
3. Vědomí a nevědomí. Funkce vědomí, neurologické (teorie M. Gazzanigy; překvapivá domněnka F. Cricka; kvantový model Penrose a Hameroffa) a kognitivní teorie vědomí (model jediného jeviště; model několika jevišť). Svobodná vůle (Libetovy pokusy).
4. Spánek, fáze spánku.
5. Sny, význam snění v psychickém dění, teorie snění, výklad snů.
6. Pozornost. Funkce pozornosti. Bezděčná a záměrná pozornost. Vlastnosti pozornosti. Výzkumy selektivní pozornosti.
7. Senzorické procesy. Obecná charakteristika a dělení smyslových orgánů, rozdílový práh, teorie nestability podnětových prahů.
8. Teorie percepce. Teorie konstruktivní percepce a přímého vnímání. Organizace vjemového pole. Tvarové zákony, detektory rysů v mozkové kůře. Rozpoznávání objektů, procesy postupující shora-dolů.
9. Obecné charakteristiky zrakového vnímání. Prostorové vidění. Vnímání zdánlivého pohybu, stálost vnímání.
10. Percepční iluze, individuální rozdíly ve vnímání (vliv motivace, kognitivní styly), priming.
11. Klasické podmiňování u lidí a zvířat. Klasické podmiňování z evolučního a kognitivního hlediska.
12. Operantní (instrumentální) podmiňování. Zákon efektu, typy posílení. Operantní podmiňování z evolučního a kognitivního hlediska.
13. Vybrané typy učení: geneticky naprogramované druhy učení (habituační, senzibilizační, imprintační), učení vzhledem, teorie sociálního učení.
14. Paměť. Počátky výzkumu paměti. Fáze paměti, modely paměti (model Atkinsona a Shiffrina, model Engleho, model Craicka a Lockharta, model Baddleyho).
15. Subsystemy dlouhodobé paměti.
16. Dětská amnézie, zkreslování vzpomínek, očitá svědectví, autobiografické vzpomínky.
17. Teorie zapomínání: rozpad pamětních stop, účelné zapomínání, interference, represe, teorie ztráty vodítek.
18. Imaginace. Asociační zákony, druhy představ, funkce imaginace. Představivost a paměť.

19. Kognitivní přístup k imaginaci – Paiviova teorie dvojího kódování, lingvistická škola, analogová škola – scanning, mentální rotace představ, transformace představ, kognitivní mapy. Eidetické představy.
20. Úvod do problematiky myšlení. Formy myšlení, druhy myšlení. Druhy pojmů z hlediska různých teorií. Neurčité pojmy.
21. Myšlenkové operace logické a heuristické. Induktivní a deduktivní usuzování. Heuristické postupy při rozhodování podle Kahnemana a Tverského.
22. Myšlení a řešení problémů. Faktory ovlivňující řešení problémů: porozumění problému, dřívější učení, odbornost (zvláštnosti myšlení expertů).
23. Kreativita. Etapy tvůrčí činnosti. Faktory přispívající k vysoké úrovni tvořivosti (podle Lubarta), vztah kreativity a inteligence. Reproductivní a produktivní myšlení, konvergentní a divergentní myšlení.
24. Jazyk a myšlení. Sdílené vlastnosti přirozených jazyků. Základní lingvistické pojmy (jazyk, řeč, fonémy, morfémy, lexikon, slovník).
25. Druhy významů (denotát a konotát), znaky a symboly, Peirceovo dělení znaků. Sémantický diferencál.
26. Vzájemný vztah myšlení a řeči: Teorie Vygotského, hypotéza jazykové relativity.
27. Počítačová metafora. Turingův stroj. Turingův test. Konekcionismus.
28. Motivace I. Motivace, motiv, základní motivační okruhy. Sebezáchovné motivy (vyhýbání se poškození a smrti, hlad, žízeň). Teorie drivů a homeostatické regulace.
29. Motivace II. Motivy zajišťující přežití druhu (sexuální motivy, poskytování a přijímání rodičovské péče). Teorie instinktů, motivace z hlediska sociobiologie a evoluční psychologie.
30. Motivace III. Stimulační motivy. Teorie optimální úrovně aktivace, potřeba proměnlivých podnětů, snaha vyhledávat neobvyklé zážitky. Solomonova teorie protikladných procesů.
31. Motivace IV. Komplexní teorie motivace: Teorie pudů, Murrayho teorie potřeb, Maslowova hierarchie. Individuální motivy.
32. Motivace V. Výkonová motivace (potřeba dosažení úspěšného výkonu, potřeba vyhnout se neúspěchu a úspěchu, výzkumy M. Hornerové. Potřeba afiliace a intimity, touha po moci.
33. Emoce I. Základní složky emocí. Výrazová složka emocí: Transkulturní výzkumy primárních emocí. Sociální modifikace expresivní komponenty.
34. Emoce II. Mozkové koreláty lidských citů (limbický systém), význam amygdaly. Teorie trojjediného mozku. Damasiova teorie somatických markerů.
35. Emoce III. Cítění. Obecné charakteristiky citových projevů. Popis komplexních lidských citů. Etické city. Citové vztahy, druhy lásky.
36. Emoce IV. Teorie emocí. James-Langeova, Cannon-Bardova, Schachter-Singerova, kognitivní teorie emocí. Funkce emocí.

Studijní literatura:

- Blažek, V., & Trnka, R. (Eds.). (2009). *Lidský obličej: Vnímání tváře z pohledu kognitivních, behaviorálních a sociálních věd*. Praha: Karolinum.
- Damasio, A. (2004). *Descartesův omyl*. Praha: Mladá fronta.
- Eysenck, M. W., & Keane, M. T. (2008). *Kognitivní psychologie*. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (1996). *Motivace lidského chování*. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (2000). *Lidské emoce*. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (2015). *Obecná psychologie*. Praha: Triton.
- Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B. L., Loftus, G. R., & Wagenaar, W. A. (2012). *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Praha: Portál.
- Plháková, A. (2023). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Plháková, A. (2013). *Spánek a snění: Vědecké poznatky a jejich psychoterapeutické využití*. Praha: Portál.
- Sedláková, M. (2004). *Vybrané kapitoly z kognitivní psychologie*. Praha: Grada.
- Sternberg, R. (2009). *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál.
- Stuchlíková, I. (2002). *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál.
- Šíkl, R. (2012). *Zrakové vnímání*. Praha: Grada.
- Vágnerová, M. (2016). *Obecná psychologie*. Praha: Karolinum.